

Роз'яснення. Які мають бути законні дії працівників установ ПЗФ у випадку коли вони виявили пні незаконно зрубаних дерев на своїй території?

1. Нормативна база

1.1. Закон України “Про природно заповідний фонд України”

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>

“Стаття 60. Організація охорони територій та об’єктів природно-заповідного фонду

Охорона природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, а також ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, парків-пам’яток садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення, а також регіональних ландшафтних парків, управління якими здійснюється спеціальними адміністраціями, покладається на служби їх охорони, які входять до складу служби державної охорони природно-заповідного фонду України. Положення про службу державної охорони природно-заповідного фонду України затверджується Кабінетом Міністрів України.

Охорона територій та об’єктів природно-заповідного фонду інших категорій покладається на підприємства, установи та організації, у віданні яких вони перебувають. У разі необхідності їх охорона може покладатися на служби державної охорони розташованих поблизу природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків та регіональних ландшафтних парків.

Органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи місцевого самоврядування сприяють охороні й збереженню територій та об’єктів природно-заповідного фонду, виконанню покладених на них завдань.

Стаття 61. Склад і повноваження служби державної охорони природно-заповідного фонду України

Служба державної охорони природно-заповідного фонду України має статус правоохоронного органу. Порядок діяльності служби державної охорони природно-заповідного фонду України, а також перелік підрозділів і посад працівників, які входять до її складу, визначаються Кабінетом Міністрів України. Служби державної охорони на місцях очолюють керівники адміністрацій територій та об’єктів природно-заповідного фонду.

Посадові особи служби державної охорони природно-заповідного фонду України мають право:

- вимагати від громадян і службових осіб пояснення у зв’язку з порушенням режиму територій та об’єктів природно-заповідного фонду, їх охоронних зон;
- перевіряти у громадян і службових осіб посвідчення на право перебування, використання природних ресурсів та здійснення іншої діяльності в межах відповідних територій та об’єктів природно-заповідного фонду;
- доставляти порушників установленого режиму з метою з’ясування особи;
- складати протоколи про порушення вимог законодавства, надсилати їх відповідним органам для притягнення винних осіб до відповідальності;
- вилучати у порушників предмети та знаряддя незаконного використання природних ресурсів, транспортні засоби, відповідні документи;
- проводити особистий огляд осіб, речей, транспортних засобів та перевірку знарядь і продукції одержаної в результаті природокористування;
- безперешкодно відвідувати підприємства, установи, організації, судна та інші транспортні засоби в межах відповідних територій, об’єктів природно-заповідного фонду, їх охоронних зон для перевірки додержання законодавства про охорону навколишнього природного середовища та природно-заповідний фонд;

- вносити пропозиції до відповідних державних органів про припинення, зупинення чи обмеження будь-якої діяльності, що порушує вимоги законодавства про природно-заповідний фонд, давати обов'язкові для виконання приписи з метою усунення порушень, виявлених у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Посадові особи служби державної охорони природно-заповідного фонду України під час виконання службових обов'язків мають право на носіння форми встановленого зразка, табельної зброї та інших спеціальних засобів відповідно до законодавства України.

Законодавством України забезпечується правовий і соціальний захист посадових осіб служби державної охорони та інших служб, що здійснюють охорону територій та об'єктів природно-заповідного фонду.”

1.2. Постанова КМУ від 14 липня 2000 р. № 1127 ”Про службу державної охорони природно-заповідного фонду України”

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2000-%D0%BF#n13>

“п. 5. Служба держохорони відповідно до покладених на неї завдань попереджає пошкодження лісових насаджень внаслідок незаконних рубок

п. 6. Працівники служби держохорони мають право:

- вимагати від громадян і службових осіб пояснення у зв'язку з порушенням ними режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду, їх охоронних зон;
- перевіряти у громадян і службових осіб посвідчення на право перебування, використання природних ресурсів та провадження іншої діяльності в межах відповідних територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- доставляти порушників природоохоронного законодавства у територіальні органи внутрішніх справ чи до виконавчого комітету селищної, сільської ради з метою з'ясування особи;
- складати протоколи про порушення адміністративного законодавства в галузі охорони довкілля і використання природних ресурсів, надсилати їх відповідним органам для притягнення винних до відповідальності;
- вилучати у порушників предмети і знаряддя незаконного використання природних ресурсів, транспортні засоби, незаконно добуту продукцію, відповідні документи;
- проводити особистий огляд осіб, речей, транспортних засобів та перевірку знарядь і продукції, одержаної в результаті природокористування;
- безперешкодно обстежувати стан природних комплексів та об'єктів, що розташовуються в межах територій природно-заповідного фонду;
- одержувати в установленому законодавством порядку безоплатно від відповідних державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, документи і матеріали, що стосуються питань збереження та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- безперешкодно відвідувати і перевіряти підприємства, установи, організації, судна та інші транспортні засоби у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, їх охоронних зон стосовно додержання вимог природоохоронного законодавства;
- давати обов'язкові для виконання приписи з метою усунення порушень, виявлених у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- подавати клопотання про припинення, зупинення чи обмеження будь-якої діяльності, що провадиться з порушенням вимог природоохоронного законодавства або забороняється згідно з режимом охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- носити під час виконання службових обов'язків форму встановленого зразка, табельну зброю та спеціальні засоби (гумові кийки, наручники і балончики з препаратами сльозоточивої та подразливої дії) відповідно до законодавства;
- направляти в установленому порядку матеріали про порушення природоохоронного законодавства до відповідних органів для вирішення питання щодо притягнення винних до кримінальної відповідальності.”

2. Алгоритм дій працівників охорони установ ПЗФ

2.1. Якщо встановлена винна особа в проведенні незаконних рубок працівники охорони установ ПЗФ мають:

- право вилучати у порушників предмети і знаряддя незаконного використання природних ресурсів, транспортні засоби, незаконно добуту продукцію, відповідні документи;
- право проводити особистий огляд осіб, речей, транспортних засобів та перевірку знарядь і продукції, одержаної в результаті природокористування;
- право доставляти порушників природоохоронного законодавства у територіальні органи внутрішніх справ чи до виконавчого комітету селищної, сільської ради з метою з'ясування особи;
- повідомити відділ національної поліції про виявлене правопорушення.

2.2. Якщо не встановлена винна особа в проведенні незаконних рубок працівники охорони установи ПЗФ мають:

- повідомити відділ національної поліції про правопорушення;
- внести відомості про виявлені лісопорушення до Книги обліку лісопорушень установи ПЗФ;
- скласти Акт огляду місця вчинення порушень лісового законодавства (це якщо йдеться про установи ПЗФ що відносяться до відомчого підпорядкування Держлісагентства), а саме:
 1. У разі якщо виявлено факт порушення лісового законодавства, однак особу порушника встановити неможливо (порушник вчинив правопорушення і зник з місця події), посадовою особою органу лісового господарства складається акт огляду місця вчинення порушення лісового законодавства (далі - акт) (додаток 2).
 2. Складений акт протягом трьох днів з моменту виявлення правопорушення направляється до органу внутрішніх справ за місцем вчинення правопорушення для встановлення особи порушника. Виявлені при цьому незаконно добуті лісові ресурси вилучаються, про що зазначається в акті.

2.4. Встановлення розміру заподіяної шкоди

Розміри шкоди, заподіяної внаслідок порушення законодавства про природно-заповідний фонд обчислюють посадові особи установи ПЗФ де відбулась незаконна вирубка дерев, або у крайньому разі представники регіонального округу ДЕІ за клопотанням установи ПЗФ чи правоохоронного органу (ст.62 ЗУ "Про природно-заповідний фонд") згідно Постанови КМУ від 24.07.2013 (ст. 65 Закону України "Про природно-заповідний фонд")

3. Подальші дії для встановлення ступеню відповідальності працівників служби охорони на території яких виявлено незаконні порубки дерев

Керівництво установи ПЗФ може ініціювати службове розслідування неналежного виконання обов'язків працівників, основним питанням якого є встановлення ступеню вини працівника відділу державної охорони, який відповідав за охорону території на якій трапилась незаконна вирубка дерев.

Якщо за результатами службового розслідування встановлено безперечні ознаки, які вказують на участь працівника до дій, які призвели до незаконної рубки то можуть здійснюватися наступні дії, а саме:

1. Матеріали внутрішнього розслідування передаються в правоохоронні органи для врахування ступеню вини працівника, притягнення його до кримінальної відповідальності та стягнення з нього відповідної шкоди (у порядку ст. 246, 367 ККУ);

2. У випадку попередньої сплати встановленого розміру заподіяної шкоди бюджету громади установою ПЗФ, після відповідного рішення суду та доведеної винуватості працівника, керівник установи ПЗФ може видати наказ (у відповідності із ст. 136 КЗпПУ), згідно якого на працівника може бути покладено зобов'язання відшкодовувати шкоду у розмірі середньомісячного заробітку - якщо істотна шкода менше двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

4. Судова практика про відшкодування розрахованої шкоди

1. **Справа № 926/2174/20 - про відшкодування збитків самою установою ПЗФ оскільки незаконні вирубки були виявлені контролюючою інспекцією.**

Опис:

За позовом Державної екологічної інспекції Карпатського округу до Національного природного парку "Вижницький" про відшкодування шкоди в сумі 2522527,50 грн, заподіяної внаслідок незаконної рубки дерев на території об'єкта природно-заповідного фонду

Суть:

Лісопорушення не виявлялись працівниками Парку, про що свідчить відсутність акту про лісопорушення, відсутність реєстрації даного випадку в книзі реєстрації лісопорушень, відсутність клейм на кореневих лапах на зрізі пенька та внаслідок бездіяльності працівників відповідача стало можливим і відбулась незаконна порубка та пошкодження до ступеня припинення росту дерев на території НПП «Вижницький» невідновленими особами та заподіяна шкода

Деталі:

<https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/94656680/>

5. Більше

Працівники юридичних відділів можуть дізнатися більше про узагальнення судової практики спорів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища в детальному огляді Вищого господарського суду за посиланням:

https://zakononline.com.ua/documents/show/302337___302402